APO/PAL/Susanna Rahkonen

Lisäselvitys eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta HE 58/2023 vp

Valiokunnan lisäselvityspyyntö

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä kirjallista lisäselvitystä lakiehdotuksen yksilöllisistä vaikutuksista, kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden valvontaelinten Suomea koskevista asian kannalta merkityksellisistä ratkaisuista sekä hakijan velvoitetta hakeutua edullisempaan asumiseen koskevan sääntelyn muutoksista ottaen huomioon erityisesti myös toimeentulotuesta annetun lain alkuperäisen sääntelyn sille esitettyine perusteluineen (L 1412/1997, HE 217/1997 vp).

Seuraavassa sosiaali- ja terveysministeriön selvitystä pyydetyistä asioista.

Toimeentulotukilain kehitys

Vuoden 1997 laki

Toimeentulotukilaki (1412/1997) säädettiin perusoikeusuudistuksen jälkeen vuonna 1997. Tätä ennen toimeentulotuesta säädettiin sosiaalihuoltolaissa ja valtioneuvoston päätöksessä. Vuoden 1997 lakiin nostettiin säännöstasolle aiempaa alemman asteista sääntelyä, mutta laki oli yksinkertaisempi kuin tänä päivänä. Toimeentulotukilain säännökset ovat kehittyneet vähitellen yksityiskohtaisemmiksi. Lain tavoite ja tuen määräytymisen perusteet ovat kuitenkin pysyneet melko ennallaan. Liitteessä 1 on kuvaus 6 – 7 pykälien kehityksestä.

Kun toimeentulotukilaki säädettiin, toimeentulotukeen kuului pelkästään perusosa ja lisäosa.[1] Perusosa oli vastaavassa roolissa kuin nykyäänkin. Sen sijaan tuolloinen lisäosa oli laajempi kuin nykyään. Sen tilalla on nykyään perustoimeentulotuen niin sanotut muut perusmenot ja täydentävä toimeentulotuki. Hallituksen esityksessä (HE 217/1997 vp) kuvattiin perusosaa siten, että kyseessä on ”laskennallinen olettama eri henkilöryhmien vähimmäiskulutustasoa vastaavien, jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvien menojen keskimääräisestä suuruudesta.”[2] Perusosalla katettaviin menoihin on koottu sellaiset jokapäiväiseen elämään liittyvät menot, joiden kohtuullinen suuruus on olosuhteista riippumatta suhteellisen vakiintunut eikä näistä menoista tarvitse esittää erillistä selvitystä. Asumismenot sen sijaan riippuvat perheen ja paikkakunnan olosuhteista, minkä vuoksi asumismenot ovat olleet osa *tarpeellisen suuruisina* huomioon otettavia menoja (ja vuoden 1997 laissa lisäosaan kuuluvia menoja). Lain ilmaisu tarpeellisen suuruisista menoista tarkoittaa, että menoista ja perheen olosuhteista tarvitaan selvitystä, ja selvityksen perusteella tuen myöntäjä käyttää harkintaa.

Vuoden 1997 laissa säädettiin lisäksi perusosaan sisältyvästä seitsemän prosentin omavastuusta. Se laskettiin asumistukilain (408/1975) 6 §:ssä tarkoitettujen asumismenojen tarpeellisen suuruisesta määrästä. Samassa yhteydessä esitettiin asumistuen ehtoja parannettavaksi. Toimeentulotukilakia koskevassa esityksessä todettiin, että ”perusosa antaa nykyisin tuen saajalle mahdollisuuden valita jossain

[1] Lisäksi jo tuolloin oli myös ehkäisevä toimeentulotuki, mutta sen merkitys on ollut vähäisempi.
[2] HE 217/1997 vp, s. 5-6. Linkki esitykseen: Hallituksen esitys HE 217/1997 vp (eduskunta.fi)

määrin tuen käyttökohteita”.[3] Omavastuuta perusteltiin asuntopoliittisilla syillä ja sillä, että vaikuttamalla asumiseensa henkilö voi vaikuttaa myös käytettävissään oleviin tuloihin. Lisäksi tuotiin esiin, että toimeentulotuen harkinnanvaraisella osuudella (tuolloinen lisäosa) katettaisiin edelleen tarvittaessa asumismenot siltä osin kuin niitä ei ole katettu asumistuella ja toimeentulotuen perusosalla. Lain vahvistamisen jälkeen säädettiin asetus, jossa säädettiin tarkemmin lisäosalla katettavista menoista.[4]

Perustuslakivaliokunta keskittyi lausunnossaan toimeentulotuen ja tuolloisen hallitusmuodon 15 a §:n välisiin suhteisiin (nykyinen perustuslain 19 §:n 1 momentti), lailla säätämisen vaatimukseen, perusosan alentamista koskevaan sääntelyyn sekä tuen suuruuteen. Valiokunta totesi tuolloisesta esityksestä seuraavaa: ”Kokonaistuen arvioidaan monissa tapauksissa lisääntyvän. Toisaalta toimeentulotuen perusosan supistukset ja uusi asumismenojen omavastuuosuus merkitsevät valtaosalle toimeentulotuen saajia tuen tason vähäistä alenemista.” Asumismenoista valiokunta totesi: ”Toimeentulotuen uutta asumismenojen omavastuuosuutta perustellaan asumistuen parantamisella. Tämä edellyttää, että nuo parannukset tulevat voimaan ennen kuin tässä laissa ehdotetut säännökset.”[5]

Hallituksen esityksessä (HE 127/1997 vp) tai perustuslakivaliokunnan lausunnossa ei noussut esiin asumismenojen tarpeellisen suuruuden arviointia taikka paikkakuntakohtaisia asumisnormeja koskevaa kuvausta. Käytännön soveltamisessa kuntien sosiaalihuollon piirissä näitä instrumentteja on kuitenkin ollut jo tuolloinkin käytössä. Kunnissa sosiaalihuollon päätöksenteko on kuulunut sosiaalihuoltolain (710/1982) perusteella sosiaalilautakunnalle tai muulle monijäseniselle toimielimelle ja päätösvaltaa on myös delegoitu alaspäin sosiaalihuollon viranhaltijoille. Kunnassa kohtuullisena pidetyistä asumismenoista on saatettu päättää lautakunnan tasolla. Asumismenojen kohtuullisuuteen ohjaaminen on ollut osa sosiaalihuollossa tapahtuvaa toimeentulotukeen liittyvää päätöksentekoa ja taustalla on vaikuttanut myös paikallistuntemus paikkakunnan tosiasiallisesta asuntotilanteesta. Mikäli on ollut tiedossa, että (kunnan) asuntoja on vapaana, on voitu edellyttää asiakasta etsiytymään halvempaan asuntoon.

Vuoden 2006 laki

Vuoden 2006 alusta voimaan tulleessa toimeentulotukilain uudistuksessa (1218/2005) toimeentulotuen rakennetta muutettiin liittyen valtion rahoituksen muutoksiin. Toimeentulotukilaissa säädettiin perustoimeentulotuesta, johon kuului perusosalla katettavat menot sekä muut perusmenot. Tämän lisäksi säädettiin täydentävästä toimeentulotuesta. Uudistuksella ei muutettu toimeentulotuen saamisen edellytyksiä eikä tuen määräytymisperusteita. Asumismenot kuuluivat muihin perusmenoihin. Niistä säädettiin siten, että muina perusmenoina otetaan *tarpeellisen suuruisina huomioon* muun muassa ”asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot lukuun ottamatta perusosaan sisältyvää seitsemän prosentin osuutta”. Samassa yhteydessä hallituksen esityksessä (HE 164/2005 vp) todettiin, että asumismenojen seitsemän prosentin omavastuu ehdotetaan poistettavaksi ja siitä oli tarkoitus antaa erillinen hallituksen esitys.

Esityksen perusteluissa todettiin seuraavaa: ”Asumismenojen tarpeellista suuruutta harkittaessa otetaan huomioon asunnon koko ja laatu suhteessa perheen kokoon ja tarpeisiin sekä kohtuullista asumistasoa

---

[3] HE 217/1997 vp, s. 12.
[4] Asetuksen mukaan toimeentulotuen lisäosalla katettiin *tarpeellisen suuruisena* muu kuin perusosaan sisältyvä osuus asumistukilain (408/1975) 6 §:ssä tarkoitettujen asumismenojen määrästä ja muut asumisesta aiheutuvat menot. Asetus kumottiin vuoden 2006 toimeentulotukilain muutoslain säätämisen yhteydessä, koska sääntely siirrettiin lakiin.
[55] PeVL 31/1997 vp, s. 5. Linkki: Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 31/1997 vp (eduskunta.fi)

vastaava kustannustaso paikkakunnalla. Kohtuulliset asumismenot otetaan huomioon todellisen määräisinä. Asumismenot voidaan ottaa huomioon todellisen suuruisina, jos toimeentulotuen hakijalla ei ole tosiasiassa mahdollisuutta saada paikkakunnalta asuntoa, jonka menot olisivat sen suuruiset kuin kunnassa on arvioitu kohtuulliseksi. Uudelle toimeentulotukiasiakkaalle on myös annettava riittävä aika hakeutua edullisempaan asuntoon, ennen kuin asumismeno voidaan ottaa tukea myönnettäessä kohtuullistettuna huomioon."[6] Omavastuu poistettiin 1.9.2006 lukien perustuen esitykseen HE 155/2005 vp. Poistoa perusteltiin sillä, että järjestelmä oli asiakkaille vaikeaselkoinen ja asetetut tavoitteet jäivät usein saavuttamatta.[7]

Perustuslakivaliokunta ei käsitellyt näitä esityksiä.

Vuoden 2017 laki

Vuonna 2017 tuli voimaan niin sanottu Kela-siirto (815/2015), jossa Kansaneläkelaitokselle siirtyi vastuu perustoimeentulotuesta ja sosiaalihuollolle jäi vastuu täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. Perustoimeentulotuessa säilyi edelleen jako perusosaan ja muihin perusmenoihin, joihin asumismenot sisältyivät. Asumismenoja koskevien menojen piiri laajeni hieman ja soveltamiskäytännöstä lain tasolle tuotiin 2 momenttiin ohjaus edullisempaan asumiseen ja määräaika edullisemman asunnon hankkimista varten sekä 3 momenttiin mahdollisuus poiketa tästä.

Hallituksen esityksen perusteluissa muihin perusmenoihin kuuluvista asumismenoista todettiin seuraavaa: "Muihin perusmenoihin kuuluvat menot otetaan huomioon tarpeellisen suuruisina, minkä vuoksi asiakkaan tulee aina tarvittaessa esittää niihin liittyvät selvitykset. Käytännössä menot otetaan yleensä huomioon todellisen suuruisina, jollei niitä ole pidettävä kohtuuttomina."[8] Lisäksi perusteluissa todettiin, että asumismenojen tarpeellista suuruutta arvioitaessa voitaisiin ottaa huomioon tuen hakijan asumiseen ja olosuhteisiin liittyvät erityistarpeet kuten esimerkiksi lasten koulunkäyntimahdollisuudet, erityinen hoidon tarve tai vammaisen henkilön tarvitsemien apuvälineiden aiheuttama tilantarve.

Lisäksi perusteluissa todettiin seuraavaa: "Tarkoituksena on pysyttää nykyinen käytäntö asumismenojen tarpeellisen suuruisen määrän arvioinnissa. Asumismenojen huomioon ottamisen tarkoituksena on turvata hakijan asuminen. Kuten aikaisemminkin, asumismenojen tarpeellista suuruutta harkittaessa otettaisiin huomioon asunnon koko ja laatu suhteessa perheen kokoon ja tarpeisiin sekä kohtuullista asumistasoa vastaava kustannustaso paikkakunnalla." Perusteluissa todettiin myös seuraavaa: "Kohtuulliset asumismenot otettaisiin yleensä huomioon todellisen määräisinä. Käytännön toiminnassaan Kansaneläkelaitos voisi arvioidessaan tarpeellisen suuruista asumismenojen määrää hankkia kunnista viitetietoja kuntakohtaisista asumismenoista ja käyttää näitä tietoja arvioidessaan kunkin kunnan ja alueen perustoimeentulotuessa hyväksyttyä asumismenojen tasoa."[9]

Pykälän 2 momentissa säädettiin siitä, että jos hakijan asumiseen liittyvät menot ylittävät tarpeellisen suuruisena pidettävän määrän, hakijaa on ohjattava hankkimaan edullisempi asunto ja hakijalle on annettava hänen tosiasialliset tarpeensa huomioonottava riittävä määräaika edullisemman asunnon hankkimista varten. Tänä aikana Kansaneläkelaitoksen tulee ottaa asumismenot huomioon täysimääräisinä. Pykälän 3 momenttiin tuli sääntely, jonka mukaan, jos hakijalla ei ole tosiasiallista

---

[6] HE 164/2005 vp, s. 49. Linkki: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_164+2005.pdf
[7] HE 155/2005 vp, s. 2. Linkki: HE 155/2005 vp (finlex.fi)
[8] HE 358/2014 vp, s. 32. Linkki: HE 358/2014 vp (finlex.fi)
[9] HE 358/2014 vp, s. 33.

mahdollisuutta hankkia asuinpaikkakunnaltaan 2 momentissa tarkoitettua asuntoa, asumismenot voidaan ottaa huomioon täysimääräisenä myös määräajan jälkeen. Esityksen perusteluissa 2 ja 3 momenttien soveltamista selostettiin tarkemmin.[10] Mainitussa 3 momentissa on käytetty muotoilua *voidaan ottaa*, mutta käytännössä Kansaneläkelaitos on huomioinut menot täysmääräisinä, jos hakija on esittänyt selvityksen asunnon haustaan.

Esitys ei ollut perustuslakivaliokunnan arvioitavana.

Vuoden 2023 laki

Vuoden 2023 alusta voimaan tulleessa toimeentulotukilain uudistuksessa tehtiin tuen rakenteeseen joitakin muutoksia. Toimeentulotuen saamisen edellytykset ja tuen määräytymisperusteet pysyivät kuitenkin ennallaan. Esityksessä muita perusmenoja koskeva pykälä jaettiin kahteen osaan ja 7 a § säädettiin koskemaan yksinomaan asumismenoja. Perusteluissa viitattiin edellä lainattuun HE 258/2014 perustelukohtaan kuntakohtaisista asumismenojen viitetietoihin ja todettiin, että Kansaneläkelaitos kutsuu edellä mainittua kohtuullisena pitämäänsä asumismenojen rajaa asumisnormiksi. Lisäksi todettiin, että jos edellä mainitut menot ylittävät Kansaneläkelaitoksen kohtuullisena pitämän asumismenojen rajan (ns. asumisnormi), asiakasta ohjataan etsimään edullisempaa asuntoa.[11] Säännöksen 2 ja 3 momenttien sisältö pysyivät ennallaan.

Esitys ei ollut perustuslakivaliokunnan arvioitavana.

Lakiehdotuksen yksilölliset vaikutukset

Pykälämuutokset vaikutusten taustalla

Esityksen vaikutukset muodostuvat voimassaolevan lain ja sitä koskevan Kansaneläkelaitoksen soveltamiskäytännön sekä lakiin ehdotettujen muutosten ja tulevan soveltamisen välisistä eroista.[12]

Hallituksen esityksessä lakiehdotuksen 1 momenttiin kohdistuvat asumismenojen sisältöä koskevat muutokset ovat lähinnä teknisiä. Voimassaolevan lain 2 ja 3 momentti ehdotetaan korvattavaksi toisenlaisella sääntelyllä. Uutena 2 momentissa säädettäisiin tarpeellisen suuruisten asumismenojen määrää eli asumisnormeja koskevasta asetuksenantovaltuudesta. Esityksessä 3 momenttiin tuotaisiin erityiset perusteet, jolloin asumismenot voidaan hyväksyä todellisen suuruisena. Kansaneläkelaitos on soveltanut vastaavan kaltaisia perusteita soveltamiskäytännössään ja eroja esitykseen nähden kuvataan tuonnempana.

Esityksen 4 momentissa puolestaan säädettäisiin 3 kuukauden määräajasta ja mahdollisuudesta pidentää sitä. Sen sijaan Kela-siirron yhteydessä lakiin lisätty 3 momentti kumottaisiin. Mainitun säännöksen mukaan asumismenot on voitu ottaa huomioon täysimääräisenä määräajan jälkeenkin, jos tosiasiallista mahdollisuutta hankkia asuinpaikkakunnalta laissa tarkoitettua kohtuuhintaista asuntoa ei ole. Tämä mahdollisuus ei kuitenkaan esityksen myötä täysin poistu, vaan esitetyssä 4 momentissa voitaisiin saada

[10] HE 358/2014 vp, s. 36.
[11] HE 127/2022 vp, s. Linkki: HE 127/2022 vp (finlex.fi)
[12] Esityksen rinnakkaisteksti havainnollistaa sen, miten pykälää esitetään muutettavaksi voimassaolevaan 7 a §:ään nähden, HE 58/2023 vp, s. 34.

pidennystä määräaikaan. Esityksen perusteluissa todetaan seuraavaa: ”Lisäksi voi olla, että hakija ei aktiivisesta asunnonhausta huolimatta ole löytänyt edullisempaa asuntoa asuinkunnastaan eikä hänelle ole pystytty sellaista tarjoamaan kolmen kuukauden määräajassa. Hakijalla on velvollisuus osoittaa, että hän on käyttänyt kaikki käytettävissään olevat keinot edullisemman asunnon saamiseksi. Määräaikaa ei ole tarkoitettu pidennettäväksi määräämättömäksi ajaksi, vaan Kansaneläkelaitos voisi arvioida millainen lisäaika olisi kohtuullista antaa. Yhteydenotto asiakkaaseen ja hyvinvointialueen sosiaalihuoltoon voi olla näissä tilanteissa tarpeen.”[13]

Soveltaminen ja muutosten kohdejoukon suuruus

Soveltamiseen tulee vaikuttamaan esitetty sääntely ja käytännön soveltamista ohjaavat säännöskohtaiset perustelut. Kansaneläkelaitos on soveltanut lakia itsenäisesti käyttäen apuna soveltamisen tueksi laatimaansa etuusohjetta.[14] Kansaneläkelaitos on hyväksynyt asumismenot etuusohjeensa perusteella ylityksestä huolimatta kokonaisuudessaan, jos asumismenot ylittävät vähäisesti (käytännössä noin 5 - 8 %:lla) Kansaneläkelaitoksen asumisnormin taikka jos hakija asuu jo kunnan (tarkoittanee ARA-asuntoa) vuokra-asunnossa ja asunto on kooltaan sopiva. Näitä perusteita ei tällaisinaan ole sisällytetty esitykseen.

Hallituksen esityksessä on todettu, että 56 803 perhettä asuu niin, että vuokra-asunnon asumismenot ylittävät tarpeellisen suuruisiksi katsottavat asumismenot, eli Kansaneläkelaitoksen asumisnormin. Tuen saajista 40 116 perheen asumismenot huomioidaan tällä hetkellä kokonaisuudessaan. Tiedot perustuvat Kansaneläkelaitoksen maaliskuun 2023 toimeentulotuen saajista koostettuun tilastoon ja esityksessä on taulukko, jossa näkyy, miten asumismenoja on arvioitu eri saajakotitalouksissa. Lisäksi esityksessä todetaan seuraavaa: ”Käytännössä normitusta kuitenkin sovellettaisiin pienempään joukkoon kuin yllä on esitetty, koska osalla tuensaajista on 7 a §:ssä mainittuja erityistarpeita. Lisäksi merkittävä osa tuensaajista saa tukea enintään kolmen kuukauden määräajan verran, jolloin normitusta ei vielä sovelleta. Toimeentulotukea on saanut pitkään eli vuoden aikana 9-12 kuukautta yhteensä 28 697 kotitaloutta. Näistä 21 203 kotitaloutta oli sellaisia, joiden asumismenot hyväksyttiin todellisen suuruisina. Perhekohtaisesti tilanteet vaihtelevat kuitenkin merkittävästi. Useimmin asumismenojen normittaminen tulisi koskemaan yksinasuvien kotitalouksia.”[15]

Esitys tulisi siis tiukentamaan asumismenojen hyväksymistä jonkin verran, minkä vuoksi esityksen on arvioitu vähentävän toimeentulotukimenoja vuosina 2025-2027 noin 21,5 – 24,5 miljoonaa euroa vuodessa. Edellä olevat arviot perustuvat Kansaneläkelaitoksen arvioihin.

Esitys tiukentaisi asumismenojen hyväksymistä niiden toimeentulotuen hakijoiden kohdalla, joilla ei ole esittää 3 momentin tarkoittamia erityisiä perusteita asumisratkaisulleen taikka 4 momentissa mainittua syytä edullisemman asunnon hankkimista koskevalle määräajan pidennykselle. Määräajan pidennys lisättiin esitykseen lausuntokierroksen jälkeen. Erityisiin perusteisiin lisättiin lausuntokierroksen jälkeen 6-kohta ”muu 1- 5 kohtaan verrattava perusteltu syy”. Ennen lausuntokierrosta olleessa esitysluonnoksessa todettiin, että luottotiedottomien henkilöiden tilanne voi heikentyä, mutta heidän kohdallaan kyseeseen voi tulla edellä mainittu määräajan pidennys.

Tällä hetkellä siis asumismenot ylittyvät yli puolella hakijatalouksista, eli reilulla 50 000 perheellä. Siitä, miten muutokset eri pituisissa asiakkuuksissa ja erilaisissa tilanteissa vaikuttaisivat, voi esittää vain

[13] HE 58/2023 vp, s. 23.
[14] Kansaneläkelaitoksen etuusohje, sivu 66. Linkki: Toimeentulotuki (kela.fi)
[15] HE 58/2023 vp, s. 13-14.

suuntaa-antavia arvioita. Poikkileikkaustietona tiedetään, että noin 10 000 hakijan kohdalla asumismenot on normitettu jo tälläkin hetkellä Kansaneläkelaitoksen soveltamiskäytännön mukaisesti. Heidän kohdallaan normittaminen siis jatkuisi. Poikkileikkaustilastossa normittamatta jäävistä 40 000 kotitaloudesta osassa kyse on siitä, että asumismenoja ei ehditä normittamaan siksi, että toimeentulotukea saadaan alle kolme kuukautta. Heidänkään tilanne ei siis muuttuisi.

Noin 14 000 kotitaloudessa ylitys on vähäinen, eikä asumismenoja ole Kansaneläkelaitoksen tulkinnan mukaan siksi normitettu. Vähäinen ylitys poistuu perusteena hyväksyä asumismenot kokonaisuudessaan. Toisaalta osalla näistä hakijoista on kuitenkin ollut erityisiä syitä asua normia kalliimmassa asunnossa ja perusteet voivat osalla olla esitetyn pykälän mukaan olemassa jatkossakin.

Kansaneläkelaitoksen arvioiden mukaan muutosta tulee eniten siitä, että nykyisen lain mukaan normittamista ei ole voitu tehdä silloin, kun asiakas ei ole löytänyt omalta asuinpaikkakunnaltaan kohtuuhintaista asuntoa. Nyt tämä edellyttää asiakkaalta enemmän yksityiskohtaista selvitystä tilanteestaan, eikä lisäaikaa kaikille automaattisesti anneta. Jonkin verran mittakaavaa saadaan myös siitä, että pitkään, eli yli 10 kuukautta vuoden aikana toimeentulotukea saaneista asumismenot ylittyvät tällä hetkellä noin 20 000 tapauksessa. Näistä osassa tapauksia on olemassa erityisiä syitä huomioida asumismenot kokonaisuudessaan ja osalla on edullisemman asunnon etsiminen kesken.

Muutoksen kohteena olevien henkilöryhmien arviointia

Esityksessä on todettu, että normittaminen koskisi useimmiten yksin asuvien kotitalouksia. Yksinasuvia miehiä on toimeentulotuen saajissa enemmän kuin naisia, joten normittaminen voi siksi kohdistua miehiin naisia useammin. Esityksen sukupuolivaikutuksia ei kuitenkaan tarkemmin arvioitu. Asumismenojen huomioiminen normia suurempana edellyttää tuen hakijalta omaa aktiivisuutta ja kykyä perustella tilanteensa sekä toisaalta viranomaisilta kykyä tunnistaa henkilöt, jotka tarvitsevat asioinnissaan tai muutoin tukea.Esityksessä mainitaan mahdollinen velkaantuminen ja myös häätöjen mahdollisuus vuokravelkojen takia.”[16] Häädöt voivat lisääntyä erityisesti silloin, kun asiakkaan toimintakyvyn haasteita ei ole tunnistettu kirjallisessa asioinnissa. Näissä tilanteissa Kansaneläkelaitoksen ja sosiaalihuollon yhteistyöllä voidaan pyrkiä puuttumaan tilanteeseen nopeasti. Mikäli asiakkaan tilannetta seurataan tiiviisti Kansaneläkelaitoksessa, asiakas voidaan ohjata nopeasti tuen piiriin.

Näitä tilanteita koskee toimeentulotukilain 14 e § (1023/2022) Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen yhteistyöstä sekä 15 § (1023/2022) sosiaalihuollon lausunnosta. Toimeentulotukilain 14 d §:n (1023/2022) mukaan toimeentulotukiasiointi on toteutettava saavutettavasti ja esteettömästi eri asiakasryhmien tarpeet huomioiden. Säännöksen mukaan asiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti Kansaneläkelaitoksen toimihenkilön kanssa, jos tarve vaatii. Mainittakoon, että Kansaneläkelaitos voi myös ohjata maksettavan toimeentulotuen suoraan vuokranantajalle, tosin tuki ei välttämättä riitä kokonaisuudessaan vuokran kattamiseen.

Lapsiperheiden kohdalla soveltaminen säilyy lähes ennallaan Kansaneläkelaitoksen nykyiseen soveltamiseen nähden. Esitetyn 3 momentin 1-kohdan mukaan huomioidaan hakijan kanssa samassa taloudessa asuvan lapsen etu. Lapsen etua koskeva muutoksella on hieman myös tulkintaa laajentava vaikutus. Säännöskohtaisissa perusteluissa on kuvattu, miten säännöstä on tarkoitus soveltaa.

[16] HE 58/2023 vp, s. 18.

Esityksen tavoitteena on ohjata toimeentulotuen hakijoita kohti kohtuuhintaisia asumisvalintoja. Esitys on pyrkinyt tunnistamaan ne tilanteet, joissa voidaan poiketa asumisnormeista ja hyväksyä asumismenot todellisen suuruisina (3 ja 4 momentti).

Sopimusvalvontaelinten Suomea koskevia suosituksia ja ratkaisuja

YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus

Toimeentulotuen kannalta keskeisimmät ihmisoikeussopimukset ovat YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus (TSS-sopimus, SopS 6/1976) sekä uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja (SopS 78-80/2002).

TSS-sopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 1966. TSS-sopimus tuli Suomen osalta voimaan vuonna 1976 ja se saatettiin valtionsisäisesti voimaan asetuksella. TSS-sopimus kattaa muun muassa oikeuden terveyteen, koulutukseen, työhön sekä oikeudenmukaisiin ja suotuisiin työoloihin, oikeuden tyydyttävään elintasoon sekä oikeuden nauttia tieteestä, taiteesta ja kulttuurielämästä.

TSS-sopimuksen 11 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat jokaiselle oikeuden saada itselleen ja perheelleen tyydyttävä elintaso, joka käsittää riittävän ravinnon, vaatetuksen ja sopivan asunnon, sekä oikeuden elinehtojen jatkuvaan parantamiseen. TSS-sopimuksen 2 artikla edellyttää, että sopimusvaltiot sitoutuvat ”täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ryhtymään toimenpiteisiin kaikin soveltuvin keinoin ja varsinkin lainsäädäntötoimenpitein yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksiensa toteuttamiseksi asteittain kokonaisuudessaan”. Yleissopimuksen 4 artiklan mukaan sopimuksen oikeuksia saa rajoittaa vain lailla ja vain siinä laajuudessa kuin se on ”sopusoinnussa oikeuksien luonteen kanssa”. Rajoituksella tulee edistää ”yleistä hyvinvointia demokraattisessa yhteiskunnassa”. TSS-sopimuksen 4 artikla sisältää yleisen oikeuksien rajoituslausekkeen. Oikeuksia, jotka sopimusvaltio on TSS-sopimuksen mukaisesti suonut, voidaan rajoittaa vain laissa säädetyllä tavalla ja vain siinä laajuudessa, kuin se on sopusoinnussa oikeuksien luonteen kanssa sekä yksinomaan tarkoituksin edistää yleistä hyvinvointia demokraattisessa yhteiskunnassa. TSS-sopimuksen 4 artiklan tarkoitus on ensi sijassa suojata yksilöiden oikeuksia eikä mahdollistaa niiden rajoittamista. TSS-komitea ei ole antanut erillistä yleiskommenttia sopimuksen 4 artiklan tulkinnasta, mutta on sivunnut aihetta muissa yleiskommentissa. Komitean mukaan 4 artiklan mukaisen rajoituksen on aina perustuttava lakiin ja oikeudesta seuraavia vähimmäisvelvoitteita olisi aina kunnioitettava. Lisäksi rajoituksen on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Jos rajoituksella tavoiteltu hyväksyttävä päämäärä voidaan saavuttaa usealla eri keinolla, on valittava se keino, joka vähiten rajoittaa TSS-oikeuksien toteutumista. Rajoittamisesta koituvien hyötyjen pitäisi myös olla suuremmat kuin oikeuden rajoittamisesta aiheutuvien haittojen. Yleissopimuksen 4 artiklaa olisi aina tulkittava yhdessä 2 artiklassa olevan syrjintäkiellon kanssa. TSS-sopimuksen oikeudet muodostavat sosiaalisten oikeuksien minimistandardit.

TSS-sopimuksen valinnainen pöytäkirja (SopS 16 ja 17/2014) mahdollistaa yksilövalitusten tekemisen taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitealle (TSS-komitea), jos henkilö tai henkilöryhmä katsoo sopimusvaltion loukanneen heidän yleissopimuksella tunnustettuja oikeuksiaan. Pöytäkirjassa määrätään myös valtiovalituksista, joissa sopimusvaltio väittää, ettei toinen sopimusvaltio täytä yleissopimuksen mukaisia velvoitteitaan. Valinnainen pöytäkirja tuli voimaan Suomen osalta vuonna 2014. TSS-komitea ei ole kommunikoinut Suomelle yksilövalituksia koskien toimeentulotukeen tai asumismenoihin liittyviä kysymyksiä.

TSS-sopimuksen täytäntöönpanoa valvova TSS-komitea koostuu riippumattomista sopimusvaltioiden valitsemista asiantuntijoista. Suomen valtiolla on velvollisuus raportoida TSS-komitealle määräajoin taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen kansallisesta täytäntöönpanosta.

Ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanoa valvovat itsenäiset ja riippumattomat sopimusvalvontaelimet tulkitsevat sopimusmääräyksiä. Sopimusvalvontaelimet antavat osapuolille määräajoin suosituksia täytäntöönpanoa kehittämään. Lisäksi sopimusvalvontaelimet hyväksyvät kaikille osapuolille yhteisiä yleiskommentteja ja –suosituksia. Näiden tarkoituksena on antaa ohjausta sopimusvaltioille ja myös muille toimijoille, jotta niiden toimenpiteet olisivat yhdenmukaisia yleissopimusten velvoitteiden kanssa. Yleiskommenteilla ja –suosituksilla on merkitystä sopimusmääräysten tulkinnalle, sillä niissä määritellään tarkemmin osapuolten velvollisuuksien ja oikeuksien luonnetta ja laajuutta.

TSS-komitea on 5.3.2021 antanut loppupäätelmänsä (E/C.12/FIN/CO/7)[17] Suomen seitsemännestä määräaikaisraportista (E/C.12/FIN/7). Loppupäätelmissään TSS-komitea kiinnitti huomiota sosiaaliturvaan (9 artikla) todeten, että vuosien 2015–2019 hallituskauden aikaiset etuuksien leikkaukset ja kansaneläkeindeksin jäädytys tekivät näistä etuuksista riittämättömiä ja vaikuttivat suhteettomasti jo ennestään muita heikommassa asemassa oleviin ryhmiin. Komitea vaati myös Suomea varmistamaan jatkossa, että sosiaalietuudet pysyvät riittävinä ja että harkittaessa leikkauksia muun muassa julkisen talouden säästötoimien yhteydessä a) leikkaukset ovat väliaikaisia ja koskevat ainoastaan kriisiaikaa; b) leikkaukset ovat välttämättömiä ja oikeasuhteisia, että muiden toimintaperiaatteiden noudattaminen tai toimenpiteistä pidättyminen olisi haitallisempaa taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien kannalta; c) leikkaukset eivät vaikuta suhteettomasti muita heikommassa asemassa oleviin ja syrjäytyneisiin ryhmiin; d) leikkauksiin liitetään muita toimia, kuten sosiaalisia tulonsiirtoja, joilla lievennetään kriisiaikoina syntyvää eriarvoisuutta; ja e) leikkauksissa säilytetään etuuden ydinosa, joka mahdollistaa edunsaajille riittävän elintason. Lisäksi komitea kehotti perehtymään yleiskommenttiin nro 19 (2007) oikeudesta sosiaaliturvaan sekä julkisen talouden säästötoimia koskevaan komitean puheenjohtajan kirjeeseen (2012) (E/2013/22-E/C.12/2012/3, annex VI (B)).

TSS-komitea on määritellyt yleiskommentissa nro 19 (E/C.12/GC/19), mitä sosiaaliturvalla (social security) tarkoitetaan.[18] Sosiaalivakuutusjärjestelmien rinnalle tarvitaan myös sosiaaliavustusjärjestelmiä (social assistance). Ne ovat maksuihin perustumattomia eli verovaroin rahoitettuja tukimuotoja, jotka perustuvat henkilön tuen tarpeeseen. Tällaisten järjestelmien avulla voidaan taata riittävä sosiaalinen suojelu kaikille.[19] Yleissopimuksen täytäntöönpanon seurannan yhteydessä TSS-komitea on toistuvasti ilmaissut huolensa riittävän sosiaaliturvan epäämisestä tai puuttumisesta, mikä on heikentänyt monien yleissopimukseen perustuvien oikeuksien toteutumista. Komitea on myös johdonmukaisesti käsitellyt oikeutta sosiaaliturvaan sopimusvaltioiden raporttien käsittelyn lisäksi yleiskommenteissaan ja lausunnoissaan (kohta 8). TSS-komitea katsoo, että oikeus sosiaaliturvaan sisältää oikeuden siihen, ettei kenenkään olemassa olevaa julkista tai yksityistä sosiaaliturvaa rajoiteta mielivaltaisesti ja kohtuuttomasti, sekä oikeuden nauttia yhdenvertaisesti asianmukaista suojelua sosiaalisilta riskeiltä ja tapahtumilta (kohta 9).

TSS-komitean yleiskommentti nro 4 (E/1992/23, 1991) koskee oikeutta asumiseen. Yleiskommentin mukaan oikeus riittävään asumiseen, joka perustuu oikeuteen riittävään elintasoon, on keskeisessä asemassa kaikkien taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen kannalta (kohta 1). Komitea katsoo, että asumisoikeutta ei pidä tulkita suppeassa tai rajoittavassa merkityksessä, joka rinnastaa sen esimerkiksi pelkästään pään päällä olevaan kattoon tai yksinomaan hyödykkeenä pidettävään suojaan. Sen sijaan se olisi nähtävä oikeutena elää paikassa, joka on turvallinen, rauhallinen ja ihmisarvoa kunnioittava (kohta 7). Komitean mukaan asumiseen liittyvien henkilökohtaisten tai kotitalouksien taloudellisten kustannusten tulisi olla sellaisella tasolla, ettei muiden perustarpeiden

[17] E/C.12/FIN/CO/7: Concluding observations on the seventh periodic report of Finland | OHCHR
[18] E_C.12_GC_19-EN.pdf
[19] CESCR, General comment No. 19, The right to social security (art. 9), 4.2.2008, E/C.12/ GC/19, 2–4 kohta.

saavuttaminen ja tyydyttäminen vaarannu tai ole uhattuna. Sopimusvaltioiden olisi varmistettava, että asumiseen liittyvien kustannusten osuus on yleisesti ottaen oikeassa suhteessa tulotasoon. Sopimusvaltioiden olisi perustettava asumistukia niille, jotka eivät voi saada kohtuuhintaista asuntoa, sekä asuntorahoituksen muotoja ja tasoja, jotka vastaavat riittävästi asumistarpeita (kohta 8 c). TSS-komitea korostaa, että sopimusvaltioiden ydinvelvollisuutena on varmistaa, että kunkin yleissopimukseen perustuvan oikeuden osalta saavutetaan vähintään sen välttämätön vähimmäistaso. Tämä edellyttää, että sopimusvaltio mm. noudattaa olemassa olevia sosiaaliturvajärjestelmiä ja suojaa ne kohtuuttomalta puuttumiselta niihin (kohta 59 c).

Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja

Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja tuli Suomen osalta voimaan vuonna 2002 (SopS 78 ja Sops 80/2002). Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja korvaa vuoden 1961 Euroopan sosiaalisen peruskirjan, jonka osapuolena Suomi oli vuodesta 1991. Uudistuksen tavoitteena oli saattaa Euroopan sosiaalinen peruskirja vastaamaan peruskirjan hyväksymisen jälkeen tapahtuneita sosiaalisia muutoksia. Uudistettuun peruskirjaan on sisällytetty joitakin uusia oikeuksia ja joidenkin määräysten sisältöä on muutettu. Samalla sopimuspuolten sitoutumisvelvollisuuden vähimmäistasoa koskevia määräyksiä on muutettu. Uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan tavoitteena on turvata ja edistää sosiaalisia oikeuksia Euroopassa. Sittemmin sopimuksen alaa on laajennettu valvontajärjestelmää ja järjestöjen kanteluoikeudella täydentävällä vuoden 1995 lisäpöytäkirjalla Euroopan sosiaalisen peruskirjan järjestökanteluiden järjestelmästä (SopS 75 ja76/1998), joka tuli Suomen osalta voimaan vuonna 1998. Lisäpöytäkirja antaa tietyt edellytykset täyttäville kansainvälisille työnantaja- ja työntekijäjärjestöille ja kansainvälisille kansalaisjärjestöille oikeuden tehdä kanteluita sosiaalisen peruskirjan määräysten soveltamisesta. Suomi on ainoana osapuolena hyväksynyt myös kansallisten kansalaisjärjestöjen kanteluoikeuden.

Peruskirjan II osan 12 artikla koskee oikeutta sosiaaliturvaan. Artikla edellyttää, että valtiot luovat sosiaaliturvajärjestelmän (1 kohta) ja pitävät sitä yllä tyydyttävällä tasolla (2 kohta). Mittapuuna on Euroopan sosiaaliturvakoodin ratifioimisen edellyttämä taso. Suomi ei ole ratifioinut sosiaaliturvakoodia, mutta sopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä todettiin, että Suomi täyttää tämän edellytyksen.[20] Peruskirjan II osan 13 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella, jolla ei ole riittäviä tuloja tai varoja ja joka ei pysty hankkimaan tällaisia varoja joko omin avuin tai muista lähteistä, kuten sosiaaliturvajärjestelmän tarjoamista etuuksista, annetaan riittävää apua ja sairaustapauksissa kyseisen tilan vaatimaa hoitoa. Uudistettuun peruskirjaan kuuluu liite, joka on sen erottamaton osa. Liite sisältää joihinkin uudistetun peruskirjan määräyksiin liittyviä erityisiä tulkintaohjeita. Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on määritellyt tulkintalinjauksissaan tarkemmin eri artiklojen soveltamisalaa. Se on määritellyt myös kriteerit sosiaaliturvaetuuksia koskevan 12 artiklan ja sosiaaliavustuksia koskeva 13 artiklan soveltamiselle.

Vuonna 2004 komitea määritteli sopimuksen edellyttämän riittävän etuustason koskien artiklaa 12 § 1 niin sanotuilla pienituloisuusrajoilla. Vuoden 2006 valvontakierroksella myös viimesijaisen sosiaaliavustuksen eli 13 § 1 artiklan soveltamiselle määriteltiin vastaavat rajat. Minimitoimeentulo ei saisi jäädä alle 50 prosenttiin ekvivalentista mediaanitulon tasosta. Jos tuki jää alle 50 prosentin tason, se voi olla silti katsottavissa riittäväksi, jos köyhyyttä torjutaan täydentävillä julkisilla palveluilla ja/tai rahallisella avulla. Etuuden tasoa määritettäessä voidaan huomioida myös subventoidut tai ilmaispalvelut. Jos rahallinen etuus tai tuen

[20] HE 229/2001 vp, s. 28

kokonaisuus jää yhteenlaskettuna alle 40 prosentin, komitea arvioi tason olevan selkeästi epäasianmukainen (manifestly inadequate).

Uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan täytäntöönpanonvalvonta perustuu määräaikaisraportteihin, joita sopimuspuolet antavat määräajoin. Raportit tutkitaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien komiteassa, joka esittää päätelmissään tulkintansa siitä, onko sopimusvaltion oikeustila sopusoinnussa sopimusmääräysten kanssa. Sosiaalisten oikeuksien komitea on mm. vuoden 2017 päätelmissään ottanut kantaa sosiaaliturvan tasoon ja todennut, että Suomen tilanne ei ole peruskirjan 12 artiklan 1 kohdan mukainen sillä perusteella, että: sairauspäivärahan, työttömyyspäivärahan sekä äitiysrahan vähimmäistaso on riittämätön.[21] Peruskirjan artiklan 13 osalta komitea on todennut, että Suomen tilanne ei ole 13 artiklan 1 kohdan mukainen sillä perusteella, että perustoimeentulotuen ja soveltuvien lisäetuuksien määrä ei ole riittävä.

Sosiaalisten oikeuksien komitea totesi 15.2.2023 julkistetussa ratkaisussaan *Suomen sosiaalioikeudellinen seura v. Suomi* (nro 172/2018) Suomen sosiaaliturvan tason olevan edelleen liian alhainen.[22] Komitealle vuonna 2018 tehty kantelu koski usean eri sosiaaliturvaetuuden sekä toimeentulotuen rahamääräistä vähimmäistasoa. Kantelussa todetaan, että viimesijainen toimeentulotuki on 491 euroa kuukaudessa yksinasuvalle.[23] Kantelun mukaan Suomen vähimmäisetuuksien ja toimeentulotuen määrä ei ole juurikaan muuttunut vuoden 2013 jälkeen ja että etuudet olivat selvästi riittämättömiä vuonna 2013 ja edelleen vuonna 2018. Kantelussa tarkoitetaan toimeentulotuen perusosaa, jonka todetaan olevan hyvin kaukana komitean vaatimasta 50 %:n ekvivalentista mediaanitulosta. Kantelun täydennyksessä[24] on otettu esiin toimeentulotuen laskentatapoja eri esimerkein ja että perusosa olisi riittämätön siihen tarkoitukseen mihin se on tarkoitettu. Täydentävän ja ehkäisevän tuen myöntämisen katsotaan olevan täysin harkinnanvaraista.

Ratkaisussa tarkasteltiin muun muassa vähimmäissairauspäivärahan, -vanhempainrahan, -kuntoutusrahan, työttömyysturvan peruspäivärahan, takuueläkkeen, työmarkkinatuen ja toimeentulotuen tasoa suhteessa suomalaisten keskituloon. Komitea totesi vähimmäisetuudet liian mataliksi kattaakseen tuensaajan perustarpeet uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan edellyttämällä tavalla. Ratkaisussa todettiin kuitenkin myös, että perusturvaetuuksien tasoa on korotettu vuosina 2018-2021.

Suomen hallitus on tuonut vastineessaan[25] komitealle esiin, että Suomen sosiaaliturva koostuu kokonaisuudesta, johon kuuluvat vähimmäis- ja perusturvaetuudet sekä ansiosidonnaiset etuudet. Lisäksi näitä täydentävät erilaiset kustannusten korvaukset kuten asumistuet, lääkekorvaukset, lapsilisät ja vammaistuet. Myös palvelut ja maksukatot voidaan katsoa osaksi sosiaaliturvaa. Suomessa monet julkisesti tuotetut palvelut ovat maksuttomia tai niissä huomioidaan perheen tulotaso. Hallituksen näkemyksen mukaan erilaisten etuuksien riittävyyttä arvioitaessa olisi otettava huomioon erityyppiset kotitaloudet ja niiden mediaanitulo sekä mahdollisten korotusten vaikutus näiden etuuksien määriin.

Komitean ratkaisun mukaan se, että tietyt kotitaloudet, jotka saavat vähimmäistasoisia sosiaaliturvaetuuksia, ovat oikeutettuja myös asumistukiin ja muihin täydentäviin etuuksiin, ei komitean mukaan yksinään osoita, että tilanne olisi peruskirjan mukainen. Komitea viittasi Eurostatin tietoihin, joiden

---

[21] Linkki johtopäätöksiin 2017: 333396f8-8b5b-2f8f-e1ac-aa572135925d (um.fi)
[22] Linkki kantelua koskeviin kaikkiin materiaaleihin: No. 172/2018 Finnish Society of Social Rights v. Finland - Social Rights (coe.int)
[23] Kantelun täydennettyjen tietojen mukaan määrä oli 497,29 euroa vuonna 2019 ja 502,21 euroa vuonna 2020.
[24] 16809cff80 (coe.int)
[25] Viimeisin Suomen vastaus: 1680a48cd8 (coe.int)

mukaan Suomessa 50 prosenttia mediaanitulosta vastasi yhden henkilön osalta 1 061 euroa kuukaudessa vuonna 2021. Näin ollen 40 prosenttia mediaanitulosta vastasi 848,50 euroa kuukaudessa vuonna 2021.

Komitean mukaan Suomen hallitus ei toimittanut riittävää tietoa siitä, että toimeentulotuen saajilla olisi aina oikeus suurimpaan mahdolliseen tuen määrään tai että heillä olisi aina oikeus asumistukeen. Kumpikaan osapuoli ei toimittanut tietoa myöskään tyypillisesti saadusta asumistuesta. Komitea ei ratkaisunsa mukaan voinut sulkea pois sitä mahdollisuutta, että toimeentulotuen saajalle maksettavien etuuksien yhteenlaskettu määrä voisi tietyissä tapauksissa yltää 50 %:iin ekvivalentista mediaanitulosta. Käytettävissään olevien tietojen perusteella komitea ei kuitenkaan pitänyt toteen näytettynä, että kaikille tarvitseville taataan riittävä toimeentulotuki. Komitea katsoi, että peruskirjan 13 artiklan 1 kappaletta on siten loukattu. Suomi on todennut tiedotteessaan, että se ottaa komitean ratkaisun huomioon sosiaaliturvan kehittämisessä.[26]

Suomen vastineessa komitealle tuotiin esiin laskelmin toimeentulotuen määräytymistä. Kuten hallituksen esityksen säätämisjärjestysperusteluissa todetaan, Suomen valtion on tarve perustella jatkossa Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealle vielä aiempaa perusteellisemmin, kuinka toimeentulotukeen kuuluu kiinteänä osana perusosan lisäksi myös muut perusmenot, joihin myös asumismenot kuuluvat. Lisäksi on tarve vielä korostaa, kuinka oikeus tukeen perustuu lainsäädännössä määriteltyihin objektiivisiin kriteereihin.

Toimeentulotuen määrää laskettaessa huomioidaan perusosa, jonka suuruudesta säädetään toimeentulotukilain 9 §:ssä. Pykälässä säädetään tarkemmin, kuinka paljon toimeentulotuen perusosa kuukautta kohti on eri perhetyypeissä. Esimerkiksi yksin asuvalla henkilöllä perusosa on 463,77 euroa. Summaa korotetaan toimeentulotukilain 9 a §:n mukaan vuosittain kansaneläkeindeksillä. Vuonna 2023 yksinasuvan perusosa on 555,11 euroa. Kyseessä on toimeentulotuen menojen ja tulojen laskennassa käytetty summa, joka kohdistetaan laskelmassa perusolla katettaviin menoihin.

Toimeentulotuen riittävyyttä koskevaa vertailua ei tulisi tehdä pelkkään perusosaan nähden, vaan huomioiden perustoimeentulotukeen kuuluvat muut perusmenot, eli 7 a §:ssä säädetyt asumismenot sekä 7 b §:ssä säädetyt terveydenhuoltomenot ja muut pykälässä mainitut menot, kuten tässä asiakirjassa on aiemmin selostettu. Vaikka nämä menot huomioidaan tarpeellisen suuruisena, oikeus saada tukea näihin menoihin on laissa varsin kattavasti säädetty ja esityksen myötä asumismenojen huomioimisesta säädetään aiempaa tarkemmin lain tasolla.

Neuvotteleva virkamies Susanna Rahkonen

[26] https://stm.fi/-/sosiaalisten-oikeuksien-komitealta-ratkaisu-suomen-sosiaaliturvan-tasosta